

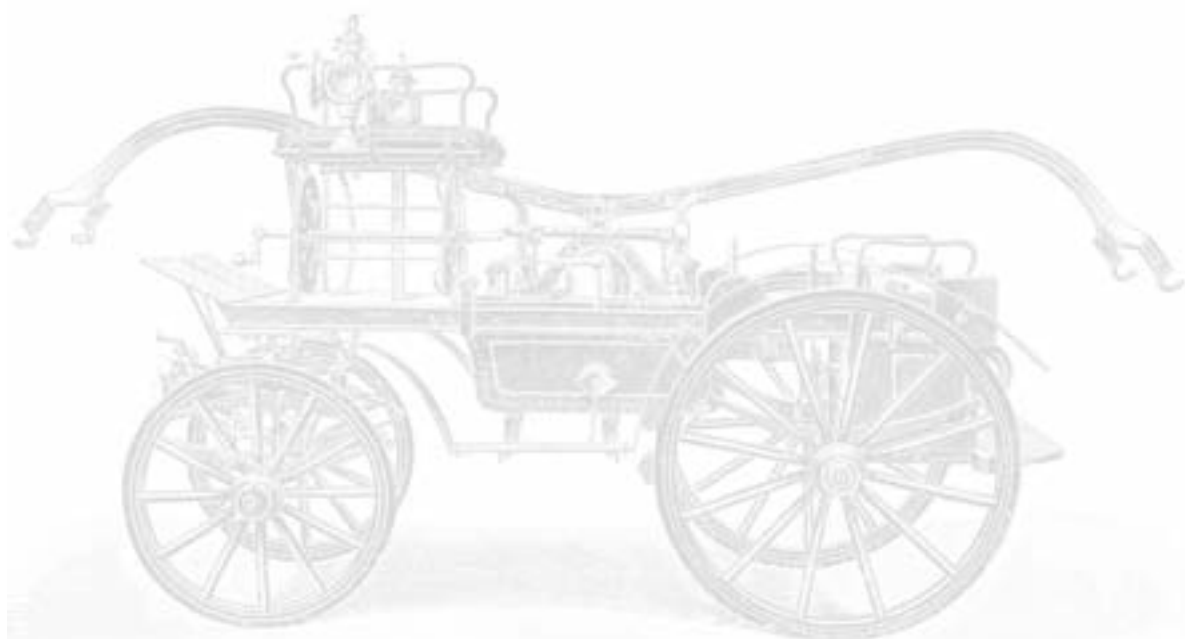
Obsah

Úvodem	7
Poděkování	14
Hasičská technika	15
Vysvětlení používaných pojmů	16
Přehled v současnosti platných norem pro požární vozidla a požární čerpadla	16
Přehled v současnosti platných STN pro požární vozidla a požární čerpadla	17
Hasičská technika pod lupou	18
Automobil hasičské záchranné služby	18
Automobil na hašení specifických požárů	18
Automobil pro přepravu osob	19
Automobilová stříkačka	19
Automobilová vysokozdvížná plošina	20
Cisternová automobilová stříkačka	22
Cisternová automobilová stříkačka k hašení lesních požárů	22
Dopravní automobil	24
Hadicový automobil	25
Hasičská technika	25
Chemický rozstříkovací automobil	26
Jednotné označení hasičských automobilů	27
Kombinovaný hasicí automobil	27
Motorová stříkačka	27
Motorová vozidla hasičského a záchranného sboru	31
Nasávací hadice	31
Nasávací koš	31
Odstředivé čerpadlo	33
Ostatní speciální automobily	33
Otočný automobilový žebřík	33
Pěnový hasicí automobil	35
Pístové čerpadlo	35
Plynový hasicí automobil	36
Pomocný automobil	36
Práškový hasicí automobil	36
Sanitní automobil	39

Štábní automobil	39
Technický automobil	39
Technický hasičský automobil	39
Vyprošťovací automobil	40
Výšková automobilová pracovní plošina	40
Vývěva	40
Záchranný automobil	40
Dějiny výroby hasičských vozidel	42
Vývoj hasičské techniky	49
Přehled hasičských vozidel a nástaveb	52
Hasičské stříkačky a nástavby	53
Czermack	53
Černý a Němec	53
Dopravostroj	53
Ebert	55
Eltrans	58
Flader	59
Florian	62
Hateco	63
Havelka a Mész	63
Hiller	63
Holeček	65
Hollmann & Jeřábek	65
Hrček & Neugebauer	66
Chotěbor	71
Karosa	71
Linser	79
Mára	79
Medtec-VOP	81
Partl a Frolík	82
Progres	82
RLS	83
Rosenthaler Maschinenfabrik	84
Sigma	85
Smekal	86
SPS-THZ	93
Stárek	98

Start	98
Stratílek	99
THT	113
THZ	118
Vesta Auto	123
Vystrčil	123
Automobilové podvozky pro stavbu hasičských vozidel	126
Aero	126
Avia	128
Laurin & Klement	129
LIAZ	132
NW	134
PAT-PAF	135
Praga	137
RAF	144
ROSS	145
Škoda	145
Tanax	152
Tatra	153
Walter	162
Wikov	165
Z (Zbrojovka)	165
Slavní konstruktéři a další osobnosti	167
Reginald Czermack-Warteck	168
Ing. Bohuslav Ebert	168
Friedrich August Flader	168
Jan Hrček	168
Tomáš Hrček	170
Ing. František Kec	170
Eduard Neugebauer	170
Antonín Smekal	170
František Smekal	170
Raimund Augustin Smekal	170
Václav Ignác Stratílek	170
Josef Vystrčil	171

Literatura.....	175
Rejstřík.....	177
Nabídka odborné literatury.....	183
Fotogalerie.....	191

Úvodem

Dějiny lidské společnosti jsou odedávna spjaté s využíváním ohně a vody. Postupující civilizace oheň používala nejen k vyhřívání příbytků a přípravě potravy, ale i při výrobě nástrojů. Neopatrností při zacházení s ohněm nebo vlivem nepříznivého počasí se z dobrého pomocníka stal zlý pán. Oheň dovedl v krátkém čase zničit dlouho budovaná obydlí a prostředky obživy. Lidé se učili bojovat s ohněm a způsob ochrany před tímto živlem souvisel s úrovní vědění a techniky. Přes to, že boj s požáry byl dobře organizován ve starověkém Egyptě, Řecku i v římské říši a vynález stříkačky pochází z období před naším letopočtem, další dlouhá staletí nepřispěla k jeho zefektivnění. Uplatňovala se pouze pasivní opatření k zamezení šíření ohně: bourání dřevěných staveb nebo slámených střech nacházejících se ve směru větru, polévání ohně vodou, později přibýlo nařízení stavět zděné komíny a zavádění hlásné služby. To byl zrod organizace hasičstva a soustředování hasičů do spolků, nejčastěji se sv. Floriánem ve spolkovém znaku*.

Tradice hasičských spolků sahá do středověku, kdy se ve městech organizovaly městské požární sbory. Později byla požární ochrana prováděna v rámci cechů, přičemž vznikaly měšťanské hasičské sbory. Povinnosti jednotlivých cechů upravovaly statuty. Například statut města Košice z roku 1732 přikazoval: manipulace se stříkačkami byla svěřena klempířům, hodinářům, puškařům a mědi-kovcům, naplnit stříkačky vodou měli bednáři,

soustružníci, malíři a pekaři v součinnosti s okolním obyvatelstvem, za dostatek vody na místě požáru zodpovídali holiči, štětkáři, knihaři, krejčí, mydláři, čalouníci a hrnčíři spolu s obyvatelstvem, zacházením se žebříky a háky byli pověřeni stolaři a koláři. Organizované dobrovolné hasičské hnutí se na území dnešních Čech a Moravy začalo formovat v polovině 19. století, když jako vůbec první vznikl německý Sbor dobrovolných hasičů v Zákupech na Českolipsku v roce 1854. O deset let později (1864) byl ve Velvarech v okrese Kladno založen první ryze český hasičský sbor.

Na Slovensku nejstarší známý hasičský sbor vznikl v Prešově v roce 1847, první dobrovolné hasičské sbory byly založené v roce 1868 v Trnavě a Bratislavě. Po zrušení cechů v Uhersku (1872)

Požární družstvo před první světovou válkou

* Svatý Florián se narodil v polovině 3. století na území dnešního Rakouska, byl plukovníkem římského vojska v Cannabiace (dnešní dolnorakouská obec Zeiselmauer) a správcem římské provincie Noricum nedaleko města Enns. Když byla odhalena jeho křesťanská víra, 4. května 304 byl s mlýnským kamenem na krku vhozen do řeky Enns. Pohřben byl v Linci a později byly jeho ostatky převezeny do Říma. Zobrazován je jako římský voják, který lije vodu na hořící dům, a je uctíván jako patron hasičů, kominíků a zedníků. V původním smyslu se však jednalo o „hašení“ lidské zloby a nenávisti.

nabyla stará i nově založená sdružení podobu dobrovolných měštanských požárních spolků. V českých zemích i na Slovensku hlavní zodpovědnost za hašení požárů od poloviny 19. století až do druhé světové války nesly dobrovolné hasičské sbory měst a obcí. První placený hasičský sbor na českém území byl založen v Praze roku 1853 (pro porovnání: první profesionální sbor existoval v Paříži už začátkem 18. století). První profesionální závodní hasičský sbor začal pracovat v roce 1882 v továrně Fridricha Pollaka ve Fulneku.

V prvních letech 20. století vidíme snahu o zvyšování odborné úrovně hasičů, podpořené zaváděním stále vyspělejší techniky. Tomuto tématu se věnoval i článek **Moderní hasičské zařízení**, publikovaný v roce 1913 v časopise **Vynálezy a pokroky**: „*Hasičské sbory vyzbrojují se nyní všemožnými apparáty a stroji, které mají umožnit vynešení lidí z ohně a izolování i ubašení požáru v době nejkratší. Z toho důvodu musí moderní hasič mít jisté základní vědomosti o strojích, jež má obsluhovat, a na vůdci hasičského sboru žádá se dokonce, aby byl inženýrem. Doba, kdy kůň byl hybnou silou při dopravě stříkaček, není tak dávná. Ve stáji, obrácení hlavou ku dveřím, stáli silné koně, aby mohli býti co nejrychleji připřaženi k stříkačce.*

V Americe je výcvik hasičských koní pověstný. Koně nejsou ve stáji uvázáni a na znamení zvoncem tryskem pádí k stříkačce každý na své místo. Ale dnes význam koně v dopravnictví slábné, a proto také mizí rychle stříkačky koňmi tažené a nabrazují se motorovými. Používá se sice stále parních stříkaček tažených koňmi, ale ve velkoměstech ustupují automobilním stříkačkám, při nichž motor benzinový nebo elektrický obstarává všechny výkony“.

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 veřejné požární jednotky z povolání byly jen v některých větších městech. Jejich činnost se řídila ještě předpisy z dob Rakousko-Uherska (zemský zákon z roku 1876) a zodpovědnost za hašení požárů byla přenášena na dobrovolné hasičské sbory, hlavně v menších městech a obcích. O stavu hasičské techniky vypovídá dobový dokument: „*Konec roku 1918 zastihl náš placený hasičský sbor*

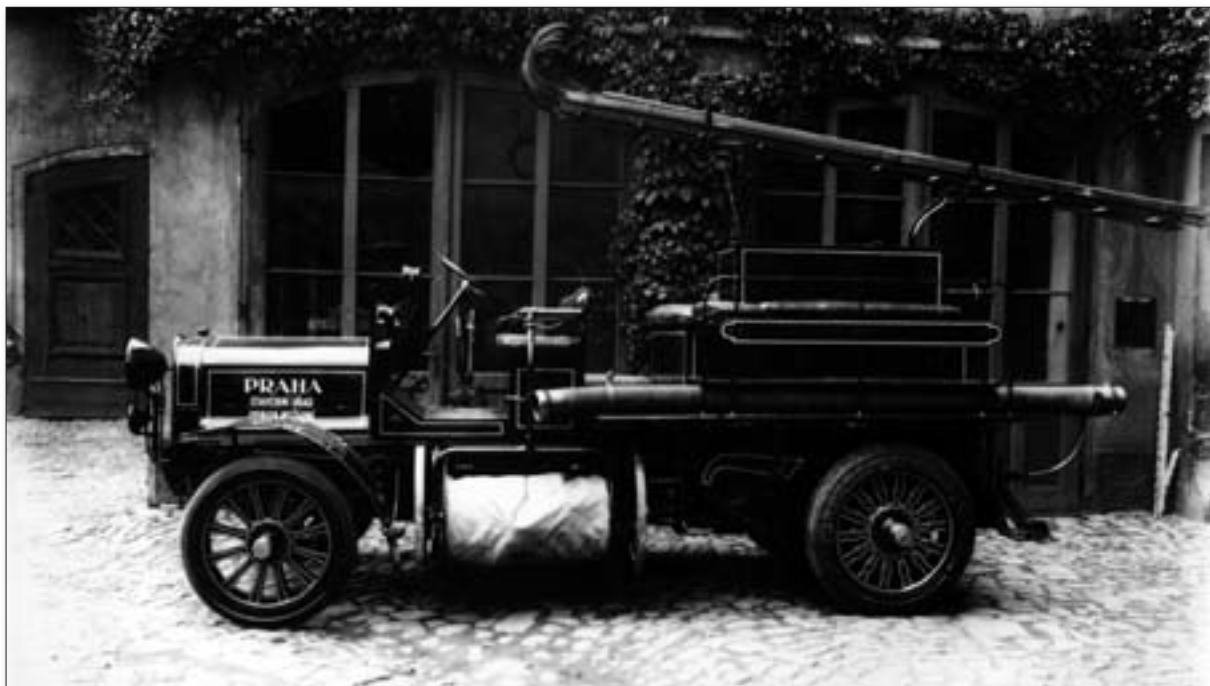
Praga Alfa z roku 1910

Hasičská Praga pro Plzeň z roku 1913

Hašení požáru kostela sv. Mikuláše v Praze na Malé Straně v roce 1925 pomocí stříkačky firmy Czermack

Osmimístné dopravní vozidlo Delahaye 40 HP z roku 1912

Dvouválcová parní stříkačka firmy Smekal na podvozku Berliet 35 HP z roku 1923

pro Prabu I.-VIII. v poměrech nevyhovujících. Obec měla jen čtyři hasičská vozidla. Po jednom voze měly Královské Vinohrady a Smíchov, avšak celá ostatní velká Praha používala vesměs jenom potahů koňských pro dopravu strojů a zařízení basebních. Jenom jedna však ze šesti hasičských strážnic měla dopravní automobily. U těch ostatních bylo neustále v pohotovosti patnáct párů koní a čekalo nečinně na tehdy dosti řídké případy ohně. Ke konci roku 1919 sbledány byly poměry neudržitelnými a v čelo reorganisovaného sboru byl prvně postaven technik – ing. O. Uher. Ten přistoupil rázně k návrhům na modernisaci a zejména motorisaci služby hasičské“.

V prosinci 1919 se v Brně konal ustavující sjezd Svazu československého hasičstva, na kterém se sjednotily zemské hasičské jednoty z Čech, Moravy

a Slezska. Slovenští hasiči v té době byli organizováni v rámci Uherského hasičského svazu a Zemská hasičská jednota na Slovensku byla založena až na celostátním sjezdu čs. hasičů v Trenčíně v srpnu 1922. Od dvacátých let minulého století je zřetelný i prudší nástup automobilových stříkaček a hasičské techniky všeobecně, zejména ve velkých městech. Hasiči v Praze dostali v roce 1922 dvě stříkačky Praga a jednu Laurin & Klement s nástavbou Czermack a rekonstruovány byly tři anglické stříkačky na podvozcích francouzských automobilů Berliet. O rok později byla přikoupena další stříkačka na podvozku Praga, dopravní vozidlo Delahaye a přívěsné dvoukolové stříkačky Czermack. V roce 1924 přibyl tahač Chenard-Walcker a na automobilový podvozek rekonstruovali starou vozovou chemickou stříkačku.

Osmiválcová Praga Grand 14. série, upravená roku 1928 pro podnikový hasičský sbor ČKD Praha-Vysočany

Rotační automobilový žebřík dostala Praha v roce 1925, další rok byly zakoupeny dvoukolové přívěsné stříkačky firem Smekal a Ebert. Bývalý Novoměstský dvůr v Sokolské ulici byl upravený na ústřední hasičskou stanici a v roce 1926 byl z hasičské služby vyřazen poslední pár koní (náklady na jejich držení dosahovaly částky tři čtvrtě milionu korun ročně a omezené finanční prostředky bránily většímu nákupu hasičských vozidel). Profesionální sbory se zakládaly ve velkých nebo speciálně zaměřených továrnách: v Explosii Semtín a ve Spolku pro chemickou a hutní výrobu Rybitví v roce 1923, ve Škodových závodech v Plzni a ve Strojárnách Polička v roce 1926, v Adamovských strojárnách v roce 1934, v Baťových závodech ve Zlíně v roce 1940, o rok později v Železárnách Vítkovice a v roce 1942 v Železárnách Kunčice a v ČKD Hradec Králové.

V letech druhé světové války se hasičská legislativa upravovala podle německých zákonů: v protektorátu Čechy a Morava byla zavedena tzv. požární policie, na Slovensku fungovala nejdříve Krajiňská hasičská jednota na Slovensku, v roce 1942 přejmenovaná na Slovenský hasičský svaz. Po osvobození se v říjnu 1945 v Praze konala ustavující schůze obnoveného Svazu československého hasičstva. Následující politické změny vyvolaly budování hasičstva na principech vojensky organizované složky, přičemž výkonnými jednotkami požární ochrany se staly veřejné a závodní jednotky PO. Požární ochrana byla zařazena do působnosti ministerstva vnitra.

V průběhu 50. let byly přijaty tři zásadní zákony, a to zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami, zákon č. 35/1953 Sb., o státním požárním dozoru (podle něho se od ledna 1954 namísto označení „hasič“ zavedl podle sovětského vzoru název „požárník“), a zákon č. 18/1958 Sb., o požární ochraně. V 60. letech byly založeny i odborné školy požární ochrany (střední škola v Berouně, přestěhovaná do Frýdku-Místku, katedra PO v rámci Vysoké školy báňské v Ostravě; na Slovensku střední škola v Žilině od roku 1970) a v souvislosti s federativním uspořádáním státu byly od roku 1969 vytvořeny Hlavní správy požární ochrany ministerstva vnitra ČSR a MV SSR.

Hasičská technika SDH Brno-Královo Pole v r. 1940

Ukázka hasičského zásahu v r. 1940

Dopravní vozidlo Walter a osazenstvo Dobrovolného hasičského zboru v Bratislavě-Rači v roce 1942

Mercedes, ZIL a GAZ královépoleských hasičů z roku 1970

V průběhu 70. let se začal měnit podíl jednotek PO ze zásahů při požárech ve prospěch technických zásahů při živelních pohromách, dopravních nehodách, při odstraňování různých překážek, vyprošťování lidí a podobně. Tomuto trendu byl přizpůsoben i zákon o požární ochraně z roku 1985 a konstituování Hasičského záchranného sboru ČR (HZS ČR) v roce 1995. Od roku 2001 došlo ke sloučení HZS ČR s Hlavním úřadem civilní ochrany a hasiči mají rozhodující podíl při likvidaci průmyslových havárií a živelních katastrof, jakož i při vykonávání záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech. HZS

ČR je koordinátorem integrovaného záchranného systému, který sdružuje všechny záchranné složky. Podobné úkoly má ve Slovenské republice Hasičský a záchranný zbor SR (HaZZ SR), který byl ustaven v dubnu 2002 na základě zákona č. 315/2001 Z.z.

Hasičské jednotky dnes používají vozidla a techniku od osvědčených domácích a zahraničních výrobců. Jedná se převážně o automobily a nástavby, zhotovené dle konkrétních potřeb a účelu. Pryč jsou časy, kdy se u nás vyráběly dvě tři verze automobilových stříkaček na podvozcích Tatra nebo Škoda a stejné typy hasičských vozidel bylo možné objevit jak ve velkých městech, tak i například v podhorských obcích.

V průběhu jediného století na našem území působilo mnoho výrobců hasičské techniky i automobilek, jejichž podvozky sloužily k montáži stříkaček a různých speciálních hasičských nástaveb. Představit nejzajímavější z nich je úlohou této publikace, jejíž encyklopedická část obsahuje kapitoly:

- výrobci hasičských stříkaček a nadstaveb
- technické údaje automobilových podvozků, které sloužily pro stavbu hasičských vozidel
- konstruktéři a výrobci

V knize jsou kromě terminologického slovníku a statistických údajů načrtnuty i stručné dějiny výroby hasičských vozidel.

Česká Praga a německý KHD-Magirus u SDH Vejprty v šedesátých letech minulého století